

Милан Д. Тодоровић¹
Јелена М. Павловић Јовановић
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

ТРАНСФОРМАЦИЈА КЊИЖЕВНЕ ЈУНАКИЊЕ СИЛИ ОД ЖРТВЕ ДО САМОСВЕСНЕ ИНДИВИДУЕ У РОМАНУ *БОЈА ПУРПУРА*²

Апстракт: У овом раду фокусирамо се на трансформацију главне јунакиње романа Боја пурпура, Сили, коју пратимо у писмима која она пише Богу и својој сестри Нети. Контрастивно анализирамо оригиналан текст и превод на српски језик. У раду пратимо пут развоја Сили од несигурне и злостављане девојке до самоуверене и просвећене индивидуе, што се огледа у развитку њеног језика и стила. Постоје три типа писама у роману: (а) писма намењена Богу; (б) писма у којима се назире њена трансформација; (в) писма намењена Силиној сестри Нети. Несигурност главне јунакиње примећује се и у њеном говору, који представља стилизовану варијанту афроамеричког енглеског, који је у преводу представљен кроз апроксимацију говора необразованих људи. На почетку романа присутне су кратке реченице, сиромашна лексика, изразита употреба графостилема, док у другом делу романа реченице постају дуже, а лексика развијенија. Пролазећи кроз трансформацију од жртве несрећних околности до самосвесне индивидуе која прихвата себе и свој језик, Сили репрезентује лик афроамеричке жене у специфичним историјским околностима. Поред лика Сили, трансформација се прати и кроз споредне јунакиње романа, посебно на нивоу ономастике.

Кључне речи: Боја пурпура, Алис Вокер, превод, епистоларни роман, трансформација.

¹ milan.todorovic@filum.kg.ac.rs

² Истраживање спроведено у раду финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2023. години број 451-03-47/2023-01/ 200198).

1. Увод

Роман *Боја пурпура* представља класик савремене књижевности, први пут објављен 1982. године³. Наредне године освојио је Пулицерову награду за књижевност. Значај овог романа лежи у приказу историјске епохе раних година двадесетог века, при чему се приказује положај жена у једној маргинализованог групи. Овај роман је значајан и због представљања афроамеричког вернакулара у улози карактерисања једне од главних јунакиња. Издвајамо карактеристике говора главне јунакиње романа Сили и посматрамо њену трансформацију у току романа. Силина трансформација уско је повезана са језиком који она користи. Док њен језик постаје софистициранији и реченица развијенија, Сили остаје верна својим коренима и користи црначки енглески као нераскидиви део свог идентитета. Роман се састоји од две групе писама, од којих једна пише Сили, а друга Нети (Силина сестра која емигрира у Африку), при чему су Силина писма писана црначким енглеским вернакуларом, а Нетина стандардним енглеским језиком, што има реперкусије и на превод романа.

2. Основне стилске карактеристике романа *Боја пурпура*

Током периода црначког ропства у Америци, сматрало се илегалним актом да се црнци подучавају писмености. Стога је ова вештина на изванредан начин продубљивала расне и сексуалне предрасуде. Наиме, када су белци одлучили да поделе ову вештину са црнцима, црнци су одлучивали која ће црнкиња имати приступ формалном образовању и писмености, а која ће бити предодређена за рађање и брак (Babb, 1986:p.108). Алис Вокер показује да је свесна моћи коју писање носи са собом и како путем писмености може да се сачува једна култура (Babb, 1986:p.108). Из тог разлога, Алис Вокер као основну форму свог наратива бира епистоларни роман. Како Луиза Такер истиче:

Овим делом [*Бојом пурпура*], Вокер је створила прави модернистички текст; тј. текст који се самостално манифестује у виду уметничког дела где је језик есенцијалан за обликовање тачке гледишта. Она је створила текст који представља језик као моћ и указала је какве би карактеристике дискурса једне црнкиње могле бити. (Tucker, 1988:p.82)

Основна тачка која повезује две сестре (Сили и Нети) од самога почетка романа јесте њихова међусобна приврженост и љубав коју деле према језику и образовању. Сили запажа: 'Ми обе млого училе из Нетиних школских књига, јер

³ Користимо превод Браниславе Радевић-Стојиљковић у издању Лагуна из 2018. године.

znamo da moramo biti pametne da bi' pobegle.' (Voker, 2018:p.16) Обе су свесне да им знање може пружити слободу и самосталност. Из тог разлога Нети пружа све од себе да образује и описмени Сили.

Путем епистоларног романа могуће је ефективно комбиновати гласове више ликова и различитих улога које они имају у (мета)тексту (оне су уједно говорници и потенцијални рецепијенти писама). Писма главних јунакиња стварају шири дискурс који нам указује на начине на које патријархално друштво угњетава и спутава слободу изражавања (Tucker, 1988:p.82). Додатно, епистоларна форма прикладна је за *Боју пурпура*, јер је та форма кроз историју углавном коришћена од стране жена. Епистоларна форма има потенцијал да прецизно представи трауме, надања и психолошки развој датог лика (Talif & Sedehi, 2014:p.431; Raghunath & Selvan, 2014:p.99). Ову форму писања Џозефин Донован (1980) назива 'полу-приватном', имајући у виду чињеницу да се није очекивало да ће њихово дело бити публикувано. Писање писама је као тематику садржало описе свакодневног живота, било је неформално и неуметничко (pp.212–213). Имајући у виду интимну природу писама, у њима се види душевно стање лика. Алис Вокер вешто повезује глас и карактер ликова са језичким стилем, што се види у Силиним речима: 'I don't even look at mens. That's the truth. I look at women, tho, cause I'm not scared of them.' (Walker, 2011:p.12) У датом цитату, Сили пише кратким реченицама са доста пауза, чиме се наглашава њено устручавање да прича о мушкарцима. Овакав начин изражавања произлази из злостављања од стране мушкараца у њеном животу, али и Силиног недостатка образовања (Talif & Sedehi, 2014:p.426).

3. Одлике црначког говора у роману *Боја пурпура*

Употреба дијалекта у оквиру књижевног дела један је од начина да писци уведу у проповедање језичку разноврсност и омогућује им да спроведу суптилно и живописну карактеризацију ликова (Abla & Ilhem, 2018:p.34). Алис Вокер користи књижевни дијалект (енгл. *literary dialect*), који Мерлин Стернглас (1975) дефинише као специфичну локалну или друштвену варијанту језика, коју аутор користи зарад репродуковања одређене форме говора. Овакав дијалект помаже писцу да створи целокупан профил књижевног лика⁴. Штавише, посредством књижевног дијалекта, аутори могу путем правописа (и грешака у истом), елизија, апострофа, синтаксичких померања, сигнала и других сред-

⁴За детаљнији увид у различите варијанте језика у оквиру (савремених) класика афроамеричке књижевности, в. Sullivan, 2017.

става да укажу на етничку, регионалну или друштвену групу (Zanger, 1966:р.40 у: Abla & Ilhem, 2018:pp.34–35). Преко дијалекта књижевници могу да у своје дело уметну лингвистички реализам и аутентичност.

Одступање од стандарда у *Боју пурпура* рефлектује и положај говорника дијалекта у друштву. Док се стандардна варијанта сматра супериорном и престижном, нестандартне варијанте повезују се са ниским (необразованим) сталежом (Abla & Ilhem, 2018:р.35). Сила користи варијанту енглеског језика познату као афроамерички енглески или црначки енглески (енгл. *African American English or black vernacular English*)⁵. Основне карактеристике ААЕ које се могу пронаћи у роману укључују: скраћење консонаната у иницијалној, средишњој и финалној позицији, скраћење различитих дијалектских варијабли, дупла негација, коришћење речи *been* у перфективном облику и употреба *ain't* као негације (Abla & Ilhem, 2018:р.40). Ове опште карактеристике, заједно са Силиним језичким посебностима (неформални регистар, недостатак наставка *-s* за треће лице једнине, немогућност да формира комплексне реченице, нити да разликује субјектске и објекатске заменице) карактеришу је као особу ниског сталежа без формалног образовања (Abla & Ilhem, 2018:р.40–41).

У оквиру Силиних писама, можемо приметити следеће карактеристике ААЕ (адаптирано из таблераног приказа у: Abla & Ilhem, 2018:р.37–39):

- (1) замена /η/ гласа са /п/ у садашњем партиципу или речима које се завршавају на *-ing*: *somethin*; *lookin*;
- (2) редукција завршног консонанта d: *fine* уместо *find*; *kine* уместо *kind*;
- (3) брисање самогласника: *gon* уместо *gone* или *going*;
- (4) спајање гласова /ε/ и /i/: *git* уместо *get*;
- (5) изостављање иницијалног или средишњег ненаглашеног слога: *bout* уместо *about*, *spose/sposed* уместо *suppose/supposed*;
- (6) нестандартна употреба или изговор заменица: *'em* уместо *them*, *us* уместо *we*, *dis* и *dat* уместо *this* и *that*;
- (7) неконвенционални правопис: *gal* уместо *girl*, *tho* уместо *though*, *naw* уместо *no*;
- (8) употреба речи *done* у оквиру глаголског времена Simple Past: Look like you *done got* yourself in trouble; Miss Celie, I *done learned* a few things;

⁵ Ми ћемо у овоме раду користити скраћеницу ААЕ (афроамерички енглески) када говоримо о специфичностима овог дијалекта. Више о различитим терминима за овај дијалекат в. Green, 2002:р.5–8.

- (9) дупла негација: *But I don't never git used to it, I don't bleed no more;*
- (10) неслагање субјекта и глагола: *In the evening he come out on the porch, I loves Harpo, she say;*
- (11) употреба *ain't* за негацију: *She say Naw, I ain't gonna, They hair ain't comb;*
- (12) самостална употреба глагола *been* за перфективна времена: *I been chopping cotton, He been there so long;*
- (13) употреба наставка *-ed* за прошли партицип неправилних глагола: *I knowed it was her, They throwed out the rest of us;*
- (14) употреба инфинитива глагола *to be*: *She be my age but they married, he be so love struck with her;*
- (15) изостављање помоћних глагола и копула: *He a fine looking man, Sofia love you, she a good wife;*
- (16) коришћење речи *they* у посесивном значењу уместо *their*: *Nothing less than sliding on your belly with your tongue on they boots can even git they attention;*
- (17) употреба наставка *-s* за множину код именица са неправилном множином: *I don't even look at mens, Young womens no good these days;*
- (18) изостављање наставка *-s* код трећег лица јединине и употреба помоћног глагола *do* уместо *does*: *he say I winked at a boy in church, He don't say nothing;*
- (19) *ast* се користи као прошли облик глагола *ask*: *She ast me bout the first one; How long you had your little girl? I ast.*

Алис Вокер је прилагодила употребу ААЕ како би нагласила да је говор црнаца део њихове културне баштине. Коришћењем ААЕ као основе за приповедање, Вокер: '[...] поносно чува црначки идентитет путем језика који користи.' (Raghunath & Selvan, 2014: p.99).

У српском преводу запажено је коришћење следећих доминантних стилема на различитим језичким нивоима:

- (1) употреба црте као графостилема у сврху избегавања именовања (в. одсљак 4);
- (2) коришћење различитих фоностилема:
- изостављање вокала на почетку, крају и у средини речи: *ovol'ku* десу, *Al' rekla sam samo, Kuda će d' ide;*
 - губљење сугласника и упрошћавање сугласничких група: *'De ćete da živite, Šug na po puta među boles' i zdravlje;*

- изостављање сугласника *x*: 'rana se o'ladi;
- сажимање вокала: *kô da će da zaplače, ne verujem da s' imô prilike*;
- дисимилација: *Mi obe mlogo učile iz Netinih knjiga*;

(3) као најизразитији морфостилем и синтаксостилем у преводу користи се изостављање помоћног глагола у облику перфекта, чиме се покрива више решења из оригинала, као и изостављање помоћног глагола: *Već kopala ramuk tri sata kad on došô, On zgodan čovek, kaz'la*. Међутим, ово није доследно спроведено: *Znala sam da je ona, i dobra je učiteljica*.

Што се тиче фоностилема, они се најчешће тумаче као дијалектизми, али могу се тумачити и као супстандардне форме. У комбинацији са синтаксостилемом, са дужином (већином кратке) реченице и са избором лексике (*сике, ћале*), укупан Силин језик не може се окарактерисати као неки специфичан дијалекат или супстандардна форма српског језика, већ као најближа апроксимација идиолекта типичног за Сили као књижевни лик.

4. Анализа корпуса

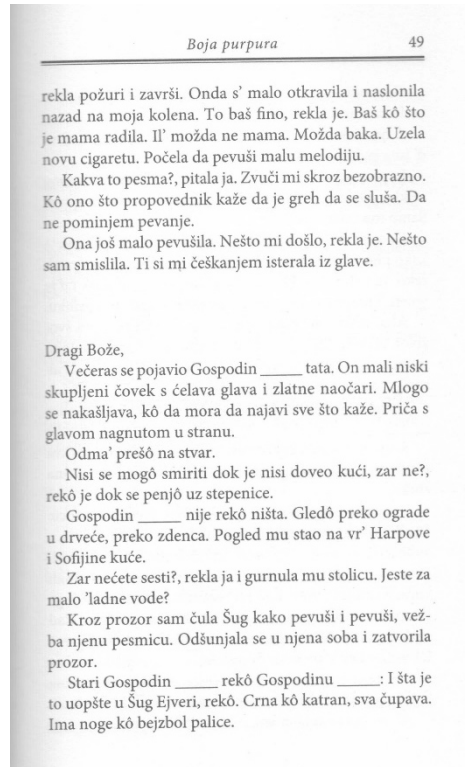
У овом одељку представићемо селекцију писама из романа. Писма су груписана у три категорије: (1) писма која Сили пише Богу; (2) писма у којима се види почетак Силине транзиције; (3) писма која Сили пише Нети. Промене у Силином карактеру уско су повезане са њеним стилем писања. Алис Вокер у свом стваралаштву описује три типа жене: први је потиснута (неактивна, потлачена) жена, други је жена која се адаптирала (прилагођена), и даље спутавана, али спремна да крене даље, и трећи је жена која израња, спремна да направи прве кораке ка непознатој територији (Washington, 1982:p.213, 214 у: Tucker, 1988:p.83).

4.1. Писма која Сили пише Богу

Адресат првих Силиних писама је Бог, што се види из прве реченице романа '*Najbolje da ne kažeš nikad nikom osim Bogu. To bi ubilo tvoju tatu.*' (Voker, 2018:p.11). Овим речима Сили се обраћа отац (у ствари – очух), који ју је редовно силовао и зостављао. Овим је он ућуткује и утиче на то коме и како се обраћа у својим писмима (Tucker, 1988:p.83). Сили замишља Бога као белог мушкарца, чиме Алис Вокер јасно указује на статус мушкараца у Силином животу као доминантних фигура (Babb, 1986:pp.108–109).

Сили не именује директно мушкарце у свом животу. На свог оца/очуха реферише искључиво путем заменице ‘Он’, где га почетно велико слово ставља у исту раван са Богом (Tucker, 1988:p.84). Ова немогућност директног ословљавања мушкараца наставља се и на њеног будућег супруга, Алберта, кога Сили ословљава са ‘Gospodin ____’. Чак и Самјуел, добронамерни очух њене деце, јесте ‘*Velečasni gospodin ____*’. Овим путем самим текстом се указује да су мушкарци за Сили: ‘неразлучиве силе које имају надмоћ над њом и стога су њихова имена редукована на прикладну семиолошку (и фаличну) линију.’ (Tucker, 1988:p.84) Та линија показује колико је велика дистанца између Сили и њеног мужа, јер он њу види као живину коју је добио као мираз, чиме је он лишава њене човечности (Hall, 1992:p.90). Њега заузврат Сили обезличава путем неименовања.

У српском преводу користе се генерички називи за представљање мушкараца. На пример, очуха који ју је малтретирао назива *Ђале*, свог мужа именује комбинацијом апелатива *Господин* и графостилема ____ (в. слику 1).

Слика 1: Употреба графостилема ____ у *Боји пурпура* (Voker, 2018:p.49)

Презиме је мушки домен и везује се за јавни простор (посао, град итд.), коме жена нема приступа. Женске особе у роману доминантно немају презиме (Сили, Нети, Оливија, Софија). Једина жена која има презиме јесте жена која је преузела мушке атрибуте и која иступа и у јавни простор. То је певачица Шуг Ејври, која пева, пуши, и генерално се понаша слободно. Шуг Ејври је уједно и жена која ће покренути Сили да се ослободи својих мучитеља. Тек када се мало ослободи, када боље упозна Шуг Ејври, Сили и себи признаје да јој се муж зове Алберт. Такође, именовање као ослобођење присутно је у лику Сквик, односно Мери Агнес – Силине пријатељице, после трауме коју доживљава са управником затвора, када инсистира да је зову правим именом. Тренутак освешћења овог споредног лика антиципира Силино ослобођење, а тај чин почиње тренутком именовања.

Силин језик има доста ‘грешака’, као што су грешке у правопису, фрагментарне реченице, неслагање субјекта и глагола и друге. Алис Вокер путем самог језика карактерише лик сироте, необразоване и угњетаване црнкиње (Raghunath & Selvan, 2014:pp.99–100). Карактеристике Силиног угњетавања виде се у првим речима романа:

(1)

‘DEAR GOD,

I am fourteen years old. Fam I have always been a good girl. Maybe you can give me a sign letting me know what is happening to me.

Last spring after little Lucious come I heard them fussing. He was pulling on her arm. She say It too soon, Fonso, I ain’t well. Finally he leave her alone. A week go by, he pulling on her arm again. She say Naw, I ain’t gonna. Can’t you see I’m already half dead, an all of these chilren.

She went to visit her sister doctor over Macon. Left me to see after the others. He never had a kine word to say to me. [...] He start to choke me, saying You better shut up and git used to it.

But I don’t never git used to it. And now I feels sick every time I be the one to cook. My mama she fuss at me an look at me. She happy, cause he good to her now. But too sick to last long.’ (Walker, 2011:p.8)

(1a)

‘Dragi Bože,

Imam četrnajs godina. Ја сам Одувек сам била добра девојчица. Можда можеš да ми даш неки знак па да знам шта ми се то дешава.

Прошлог пролећа пошто се родило мали Лушас, чула сам га како се лјути. Вукџ је за руку. Она каз’ла прерано је, Фонсо, нисам добро. Коначно је оставио на миру. Прошло неделју дана, поново је вукџ за руку. Она каз’ла неее, нећу. Је л’ видиш да сам већ полумртва и овол’ку децу.

Отишла у посету својој сестри доктору преко у Мејкон. Мени оставила да се бринем о осталима. Он за мене никад није имџ лепу рећ. [...] Поћџ да ме гуши и рећџ боље д’ умукнеш и навикнеш се.

Ал’ нисам се навикла. И сад ми је мучка сваку пут кад ја кувам. Моја мама она ми угађа и пазу ме. Срећна јер је он сад добар према нјој. Али сувише болесна да потраје.’ (Voker, 2018:pp.11–12)

Ипак, како се Сили развија као личност, тако се развија и њен језик, иако никада у потпуности не одступа од својих корена, што ћемо приказати у наредним сегментима.

4.2. Писма која назначавају почетак транзиције

Другу групу писама представљају писма где почиње Силина трансформација и ослобођење. Како Талиф и Седехи (2014) истичу: ‘У Вокеровој *Боји пурпура*, ликови, а нарочито женски ликови [...], немају стабилан идентитет, већ је он флуидан и заснива се на њиховом језику, жељама и на емоцијама и говору других ликова.’ (р.426) Како све више жена улази у Силин живот, тако она добија на самопоуздању. Мусанга и Мукхуба (2019) запажају да је сестринство између Сили и других жена у роману главни разлог због ког Сили успева да пробије границе и стереотипе које мушки ликови постављају (р.393). Поддршка коју добија од Шуг и Софије (самоуверене пријатељице која се супротставља предрасудама које белци имају према црнцима), које јој служе као узор и архетипи јаке и самосталне жене, помаже јој да превазиђе личне трауме и да пронађе свој пут⁶. Шуг је нарочито битан елемент у преобликовању Силиног

⁶ Други аутори, попут Батобара и Салима (2019), приликом компаративне анализе романа *The Color Purple* и *In The Blood*, аргументују да су две ауторке [Alice Walker и Susan-Lori Parks] приказале како се расистички проблеми и мизогинија могу применити не само на одређену

наратива. Шуг је у почетку, као Албертова љубавница, узурпатор Силиног дома. Међутим, Шуг убрзо схвата у каквом је положају Сили и покушава да јој помогне. Шуг представља особу која није дозволила да је околности обликују, на пример, није позато ко јој је отац (Tucker, 1988:p.85). Овде се и буђење и добијање гласа (енгл. *voice*) може тумачити метафорички, имајући у виду да је Шуг певачица. Шуг помаже Сили да схвати свој потенцијал и вредност и да превазиђе статус објекта сопственог наратива и постане субјекат истог. Другим речима, Сили прогресивно успева да пише боље структуриране приче о себи (Gates, 1989:p.156).

Њена каснија писма одликују се све већим самопоуздањем и самопоштовањем. Ово се огледа у њиховом стилу. Њен вокабулар постаје богатији, а реченице експресивније и дуже. Алис Вокер тако чини Силина писма још емотивнијим и личнијим (Raghunath & Selvan, 2014:p.102). У првим писмима, Сили се фокусира на преношење радње, једва помињући своја осећања. Током њене транзиције, примећујемо да она аргументује, коментарише и логички разматра свет око себе. Овим путем уводи субјективни поглед у своја писма (Hsiao, 2008:p.101):

(2)

‘DEAR NETTIE,

I don't write to God no more. I write to you.

What happen to God? ast Shug.

[...]

What God do for me? I ast.

She say, Celie! Like she shock. He gave you life, good health, and a good woman that love you to death.

Yeah, I say, and he give me a lynched daddy, a crazy mama, a lowdown dog of a step pa and a sister I probably won't ever see again. Anyhow, I say, the God I been praying and writing to is a man. And act just like all the other mens I know. Trifling, forgetful and lowdown.

[...]

Here's the thing, say Shug. The thing I believe. God is inside you and inside everybody else. You come into the world with God. But only them that search for

групу људи (црнкиње) већ се могу посматрати и као универзалне теме, независно од расе и друштвеног стањења (p.21).

it inside find it. And sometimes it just manifest itself even if you not looking, or don't know what you looking for. Trouble do it for most folks, I think. Sorrow, lord. Feeling like shit.

It? I ast.

Yeah, It. God ain't a he or a she, but a It.' (Walker, 2011:pp.163–166)

(2a)

'Draga Neti,

Više ne pišem Bogu. Pišem tebi.

Šta s' desilo s Bogom?, pitala Šug.

[...]

Šta je Bog uradio za mene?, pitala ja.

Šta pričaš, Sili! Ona kô da šokirana. On ti dao život, dobro zdravlje, i dobru mamu što te volela do smrti.

Aha, kaz'la sam, a dao mi i linčovanog ćaleta, ludu mamu, poganog psa od očuha i sestru koju verovatno više neću videti. Bilo kako bilo, Bog kom se ja molila i kom pisala je muškarac. I on ponaša baš kô svi muškarci koje ja ikad upoznala. Beznačajni, rasejani i pogani.

[...]

Evo ovako, kaz'la je Šug. U šta ja verujem. Bog je u tebi i u svakom drugom. Dođeš na svet s Bogom. Al' samo oni koji ga traže u sebi ga i nađu. A nekad se to pokaže čak i kad ga ne tražiš, čak ni kad ne znaš šta tražiš. Mis'im da za većinu ljudi to rade nevolje. Žalost, gospode. Kad s' osećaš usrano.

To?, pitala ja.

Aha, to. Bog nije ni on ni ona, nego To.' (Voker, 2018:pp.155–159)

У посматраним писмима Сили се буди из стања потлачености доласком Шуг у њен дом и она се помера из тачке пасивног посматрача у актера који жели да има слободу изражавања. Иако њен језик и даље обилује граматичким 'грешкама', Сили га прихвата као нераскидиви део свог идентитета, јер јој у току романа други црнци говоре да треба да прича као белци, што она одбија. Ово се нарочито огледа у примеру (2), где она преиспитује Бога. Сили преузима главну улогу у дијалозима и активно учествује у њима. Она испољава потенцијално богохулне мисли богатијим и прецизнијим језиком. Силино одбацивање Бога представља и одбацивање патријархалног система који ју

је угњетавао. Шуг помаже Сили да схвати да Бог није присутан само у цркви нити да је то белобради мушкарац, већ да је он свуда око ње, чиме је враћа првобитној анимистичкој религији. Ова промена у перцепцији представља и антиципацију завршетка Силине трансформације.

4.3. Силина писма сестри

Трећа група писама обухвата писма у којима се Сили директно обраћа Нети. Примери (2) и (2а) бележе почетак њене промене, где Сили први пут пише својој сестри (одељак 4.2). Промене се даље развијају тако што се Сили супротставља свом мужу, али и другим мушкарцима у свом животу. Силина писма и њен начин изражавања постају инструмент путем којег Сили долази до самоспознаје и она их користи како би дефинисала себе и своје животне циљеве (Jyotsna & Srinivasan, 2020). Због подршке међу женама, Сили отворено говори о свом ставу који је дуго потискивала. Она Харпу, Софијином првом мужу, приписује кривицу због Софијиног заробљеништва и испољава своју горчину:

‘Oh, dodavola i polako, kaz’la sam. Da nis’ pokuš da gazduješ Sofiji belci je nikad ne bi zatvorili. [...] Svi ste bili pokvarena deca, kaz’la sam. Napravili mi pakao od života. A ovaj tvoj ćale ne vredi ni kol’ko konjska balega. Gospodin _____ digō ruku da me ošamari. Ja ga ubola u ruku mojim perorezom.’ (Voker, 2018:p.163)

Она самоуверено стаје у Софијину одбрану и чак физички узвраћа Алберту за све године злостављања, јер је сигурна да ће је њене пријатељице подржати (Talif & Sedehi, 2014:p.427). Она постаје жена која, након година ћутања, одлучује да се ослободи и води свој живот (Hsiao, 2008:p.101).

Сили одлази са Шуг у Мемфис, где намерава да се бави шивењем панталона. Панталоне овде представљају још један симбол ослобођења и прилагођавања типичног симбола мушкости женском сензибилитету. Панталоне сугеришу већу покретљивост од сукњи и у прошлости су биле забрањене женама, те није случајност што их Сили прави за друге жене у тренутку када се и сама ослобађа патријархалне опресије (Tucker, 1988:p.90). Њена нова слобода одсликава се и на лингвистичком нивоу када Сили почиње да се потписује својим именом и именом своје кројачке фирме. Њен потпис симболизује њен напредак и потврђује њен статус и права⁷ у друштву као слободне индивидуе која је сада независна и своја (Shi, 2020:p.655).

⁷ Овде нарочито треба обратити пажњу на право на људско достојанство и право на избор партнера или љубавника, која су у току романа ускраћивана или оспоравана многим женским ликовима (Simparkin, 2022:p.283).

Ипак, то не значи да Сили одустаје од свог начина изражавања. Иако јој говоре да би требало да звучи ‘образовано’ и да научи да прича као што је написано у белачким књигама, Сили одбија да се одрекне свога идентитета (Tucker, 1988:p.92; Raghunath & Selvan, 2014:p.100). Силин језик представља њену субјективност и индивидуалност, тако да, када људи покушавају да га исправе, она остаје збуњена. Из тог разлога Сили настоји да задржи свој глас и свој језик (Talif & Sedehi, 2014:p.428). Језик представља наше унутрашње *ја* и обликује мисли и осећања, дефинишући их и истовремено их скривајући, чиме се значајно утиче на перцепцију других о нама (Tavormina, 1986:p.220). Сили својим радницама, али и целом свету, ставља до знања да она у потпуности прихвата себе и да јој више није битно шта ће о томе мислити други. Њени нови ставови огледају се у њеном стилу писања, што показују примери (3) и (3а):

(3)

‘[Albert:] He laugh. Who you think you is? he say. You can’t curse nobody. Look at you. You black, you pore, you ugly, you a woman. Goddam, he say, you nothing at all.

[...] [Cellie:] I’m pore, I’m black, I may be ugly and can’t cook, a voice say to everything

listening. But I’m here.’ (Walker, 2011:p.175)

(3а)

‘[Алберт:] Он *s’ nasmejō*. Šta misliš, ko si ti?, rekō je. Ne moš ti nikog da prokuneš. Vidi kakva si. Crna si, buljava, ružna, i ti si mi neko žensko. Nis’ ti ništa, dođavola, rekō je.

[...] [Сили:] Ја *buljava*, ја *sirota*, ја *crna*, можда и *ružna* и не знам да *kuvam*, rekō jedan glas svemu što slušao. Al’ ја *ovde*.’ (Voker, 2018:pp.168–169)

Наведени примери одсликавају Силино самопоуздање. Примери (3) и (3а) директно нам показују како Сили прихвата себе и одбија да буде сагледана као ствар. Она више не ћути, већ се брани и признаје да јесте сиромашна црнкиња, али да је и људско биће, које одбија да је очух и муж и даље злостављају. Сили прихвата себе и наставља да следи своје снове (Talif & Sedehi, 2014:p.430). Интересантно је запазити да и на језичком нивоу у истом примеру Сили користи правилан облик глагола бити *I’m* уместо очекиваног *I is*. Међутим, то не значи да је Сили почела да имитира говор белаца. У задатом примеру правилан облик само учвршћује њено новостечено самопоуздање и наглашава одлучност

и пркос у одговору Алберту. У каснијим примерима видимо да Сили остаје доследна себи и свом језику, али се такође може приметити да је њен говор, и поред спорадичних одступања од стандарда, разумљивији и креативнији у односу на почетак романа.

5. Закључак

У раду смо се бавили анализом језика романа *Боја пурпура* Алис Вокер и његовог превода на српски језик. У оригиналу се користи афроамерички енглески, а издвајају се неке специфичности овога вернакулара, али и неке специфичности Силиног говора. У преводу се користе графостилеми, фоностилеми, морфостилеми и синтаксостилеми. Сем дужине реченица, друге особине карактеристичне за Силин говор задржане су у преводу (изостављање помоћног глагола, изостављање вокала и консонаната, сажимање, дисимилација). Сили, шијући панталоне, као симбол мушкости, али и симбол ослобођења, прихвата себе онакву каква је и прихвата свој говор. Заправо, једина промена која се може пратити на језичком плану јесте у дужини реченица и у дужини пасуса, што означава да је Сили дозволила себи да мисли и постоји на језику који је инхерентно њен. Силину трансформацију пратили смо и кроз социолингвистичку анализу њених писама, кроз праћење њеног идиолекта посредством три типа писама: (а) писма намењена Богу; (б) писма у којима се назире њена трансформација; (в) писма намењена Силиној сестри Нети. Силин говор, иако се мења, иако постаје лексички богатији, а реченице синтаксички компликованије и дуже, у својој основи постаје само стилски и изражајно богатија верзија Силиног јединственог начина изражавања. Кроз трансформације у говору, прате се и трансформације Сили као лика који је потлачен и без гласа, у лик са јединственим женским гласом, у лик слободне и поносне жене.

Извори

1. Voker, A. (2018) *Boja purpura*. Beograd, Laguna.
2. Walker, A. (2011) *The Color Purple*. New York, Open Road Integrated Media.

Литература

1. Ablá, A. K., & Ilhem, S. M. (2018) Literary Use of Dialect: Case of Walker's *The Color Purple*. *International Journal of Academic Research and Reflection*. 6 (1), 34–42.

2. Babb, V. (1986) The Color Purple: Writing to Undo What Writing Has Done. *Phylon*. 47 (2), (2nd Qtr., 1986), 107–116.
3. Batobara, M. A. A., & Saleem, M. (2019) Gender, Class, and Identity in Alice Walker's The Color Purple and Suzan-Lori Parks' In The Blood. *European Journal of English Language and Literature Studies*. 7 (1), 16–27.
4. Gates, H. L, Jr. (1989) Color Me Zora: Alice Walker's (Re)Writing of the Speakerly Text. Patrick O' Donnell & Robert Con Davis (eds.) *Intertextuality and Contemporary American Fiction*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.
5. Green, L. J. (2002) *African American English: a linguistic introduction*. New York, CUP.
6. Donovan, J. (1980) The Silence is Broken. *Women and Language in Literature and Society*, pp. 205–218.
7. Jyotsna, J., & Srinivasan, R. (2020) Alice Walker's The Color Purple: A Formidable Journey in Search of Self. *IUP Journal of English Studies*. 15 (1), 27–32.
8. Musanga, T., & Mukhuba, T. (2019) Toward the Survival and Wholeness of the African American Community: A Womanist Reading of Alice Walker's The Color Purple (1982). *Journal of Black Studies*. 50 (4), 388–400.
9. Raghunath, H. N., & Selvan, R. S. (2014) Language as a Symbol in Alice Walker's *The Color Purple*. *Language in India*. Vol. 14: 10 October 2014 <http://www.languageinindia.com/oct2014/hemacolorpurplelanguage1.pdf> [Accessed 2nd January 2023].
10. Simparinka, E. (2022) Feminism in Alice Walker's The Color Purple. *International Journal of English Literature and Social Sciences*. 7 (1), 277–285.
11. Sternglass, M. S. (1975) Dialect Literature: Positive Reinforcer for Writing "In" and "Out" of Dialect. *College Composition and Communication*. 26 (2), 201–204.
12. Sullivan, M. J. (2017) "Put My Thang Down, Flip It and Reverse It": Black Women's Interstitial Languages of Body and Desire. *American Literary History*. 29 (4), 704–725.
13. Shi, L. (2020) Womanism and The Color Purple. *Proceedings of the 2020 Conference on Education, Language and Inter-cultural Communication (ELIC 2020)*. 653–656. DOI: 10.2991/assehr.k.201127.131
14. Tavormina, M. T. (1986) Dressing the Spirit: Clothworking and Language in 'The Color Purple'. *The Journal of Narrative Technique*. 16, 220–230.
15. Talif, R., & Sedehi, K. T. (2014) Characters in process in *The Color Purple*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 118 (2014), 425–432.
16. Tucker, L. (1988) Alice Walker's The Color Purple: Emergent Woman, Emergent Text. *Black American Literature Forum*. 22 (1), Black Women Writers Issue, 81–95.
17. Hall, J. C. (1992) Towards a Map of Mis(Sed) Reading: The Presence of Absence in the Color Purple. *African American Review*. 26 (1), Women Writers Issue, 89–97.
18. Hsiao, Pi-Li (2008) Language, Gender, and Power in *The Color Purple*: Theories and Approaches. *Feng Chia Journal of Humanities and Social Sciences*. 17, 93–120.

Milan D. Todorović
Jelena M. Pavlović Jovanović
University of Kragujevac
Faculty of Philology and Arts

TRANSFORMATION OF THE LITERARY HEROINE CELIE FROM A VICTIM TO A SELF-AWARE INDIVIDUAL IN THE NOVEL *THE COLOR PURPLE*

Summary

In this paper we focused on the transformation of the main character in the novel *The Color Purple*, Celie, through the letters she writes to God and her sister Nettie. We contrastively analysed the original text and its Serbian translation. In this paper we followed Celie's path from an insecure and molested girl, to a confident and emancipated individual which can be observed in the development of her language and writing style. There are three types of letters within the novel: (a) letters written to God; (b) letters which introduce her transformation; (c) letters written to Celie's sister Nettie. The insecurity of the protagonist is mirrored in her language which is a stylised version of African American English. The Serbian translation employed linguistic features that don't belong to any particular dialect, but rather represent an approximation of the way undereducated people would speak. The beginning of the novel is characterised by short sentences, repetitive lexicon and the use of the prolonged underscore _____. In the second half of the novel the sentences become longer and the vocabulary richer. Going through the transformation from a victim of dire circumstances to a self-aware individual that accepts herself and her language, Celie represents a character of the Afro-American woman in specific historical circumstances. In addition to Celie, the transformation can be seen in other side characters, especially on the level of onomastics.

► **Key words:** *The Color Purple*, Alice Walker, translation, epistolary novel, transformation.

Sources

1. Voker, A. (2018) *Boja purpura*. Beograd: Laguna.
2. Walker, A. (2011) *The Color Purple*. New York: Open Road Integrated Media.

References

1. Abla, A. K., & Ilhem, S. M. (2018) Literary Use of Dialect: Case of Walker's *The Color Purple*. *International Journal of Academic Research and Reflection*. 6, (1), 34–42.
2. Babb, V. (1986) *The Color Purple: Writing to Undo What Writing Has Done*. *Phylon*. 47 (2) (2nd Qtr., 1986), 107–116.
3. Batobara, M. A. A., & Saleem, M. (2019) Gender, Class, and Identity in Alice Walker's *The Color Purple* and Suzan-Lori Parks' *In The Blood*. *European Journal of English Language and Literature Studies*. 7 (1), 16–27.
4. Donovan, J. (1980) The Silence is Broken. *Women and Language in Literature and Society*, pp. 205–218.
5. Gates, H. L, Jr. (1989) Color Me Zora: Alice Walker's (Re)Writing of the Speakerly Text. Patrick O' Donnell & Robert Con Davis (eds.) *Intertextuality and Contemporary American Fiction*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.
6. Green, L. J. (2002) *African American English: a linguistic introduction*. New York, CUP.
7. Hall, J. C. (1992) Towards a Map of Mis(Sed) Reading: The Presence of Absence in the *Color Purple*. *African American Review*. 26 (1), Women Writers Issue, 89–97.
8. Hsiao, Pi-Li (2008) Language, Gender, and Power in *The Color Purple*: Theories and Approaches. *Feng Chia Journal of Humanities and Social Sciences*. 17, 93–120.
9. Jyotsna, J., & Srinivasan, R. (2020) Alice Walker's *The Color Purple*: A Formidable Journey in Search of Self. *IUP Journal of English Studies*. 15 (1), 27–32.
10. Musanga, T., & Mukhuba, T. (2019) Toward the Survival and Wholeness of the African American Community: A Womanist Reading of Alice Walker's *The Color Purple* (1982). *Journal of Black Studies*. 50 (4), 388–400.
11. Raghunath, H. N., & Selvan, R. S. (2014) Language as a Symbol in Alice Walker's *The Color Purple*. *Language in India*. Vol. 14: 10 October 2014 <http://www.languageinindia.com/oct2014/hemacolorpurplelanguage1.pdf> [Accessed 2nd January 2023].
12. Shi, L. (2020) Womanism and *The Color Purple*. *Proceedings of the 2020 Conference on Education, Language and Inter-cultural Communication (ELIC 2020)*. 653–656. DOI: 10.2991/assehr.k.201127.131
13. Simparinka, E. (2022) Feminism in Alice Walker's *The Color Purple*. *International Journal of English Literature and Social Sciences*. 7 (1), 277–285.
14. Sternglass, M. S. (1975) Dialect Literature: Positive Reinforcer for Writing "In" and "Out" of Dialect. *College Composition and Communication*. 26 (2), 201–204.
15. Sullivan, M. J. (2017) "Put My Thang Down, Flip It and Reverse It": Black Women's Interstitial Languages of Body and Desire. *American Literary History*. 29 (4), 704–725.
16. Tavormina, M. T. (1986) Dressing the Spirit: Clothworking and Language in 'The Color Purple'. *The Journal of Narrative Technique*. 16, 220–230.

Милан Д. Тодоровић, Јелена М. Павловић Јовановић

17. Talif, R., & Sedehi, K. T. (2014) Characters in process in *The Color Purple*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 118, 425–432.
18. Tucker, L. (1988) Alice Walker's *The Color Purple*: Emergent Woman, Emergent Text. *Black American Literature Forum*. Black Women Writers Issue, 22 (1), 81–95.

Преузето: 4. 1. 2023.
Корекције: 7. 5. 2023.
Прихваћено: 15. 5. 2023.